

Diskusia/ Discussion

Recenzované/ Review: 17. 05. 2024

<https://doi.org/10.24040/eas.2024.25.1.79-96>

Teoretické aspekty a spôsoby merania fiškálnej a daňovej kapacity územných samospráv *Theoretical aspects and measurement methods of the fiscal and tax capacity of territorial governments*

Filip Flaška^{a*}, Stanislav Kološta^b

^a Ekonomická fakulta, Univerzita Mateja Bela, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2434-4783>

^b Ekonomická fakulta, Univerzita Mateja Bela, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1501-9532>

Abstract: The fiscal and tax capacity of territorial governments represent important areas of theoretical and practical research in the framework of public finances. The article aims to evaluate and concentrate knowledge in the field of fiscal and tax capacity of local governments and methods of their measurement. This includes a theoretical synthesis of knowledge based on experiences and approaches in the framework of fiscal and tax capacity from different countries. The synthesis of scientific studies showed that differences in the revenue generation of municipalities are related to their fiscal and tax capacity. The diversity of tax bases and the different tax efforts of local governments with established tax powers within the applied tax policies bring about differences in revenue generation and differences in the structure of the revenue base of local governments, which also affects the quality of life of residents. In Europe, there is a clear dominance of the Scandinavian countries in terms of the weight of local government finances on public finances.

Key words: *Fiscal capacity. Tax capacity. Measurement. Territorial governments.*

JEL Classification: H20. H30.

Úvod

Na svoje fungovanie územná samospráva potrebuje nemalé finančné prostriedky, pretože potreby obyvateľstva sú veľmi rôznorodé až „nekonečné“. Fiškálna kapacita predstavuje schopnosť územnej samosprávy generovať príjmy, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečovanie rôznorodých potrieb, čím vplývajú aj na kvalitu života obyvateľov, napríklad v oblasti lepšej

* Korešpondujúci autor: Ing. Filip Flaška, PhD.

Ekonomická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Tajovského 10, 975 90 Banská Bystrica

e-mail: filip.flaska@umb.sk

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).

dostupnosti verejných služieb, kvalitnejšieho, čistejšieho a bezpečnejšieho prostredia pre život, ako aj pre rôzne športové, kultúrne, či spoločenské aktivity. Daňové príjmy pri financovaní úloh a aktivít samospráv hrajú významnú úlohu. Fiškálna a daňová kapacita predstavujú významné oblasti teoretického a praktického skúmania v rámci verejných financií.

1 Cieľ, materiál a metódy skúmania

Cieľom článku je zhodnotiť a koncentrovane spracovať poznatky v oblasti fiškálnej a daňovej kapacity územných samospráv a spôsobov jej merania. Ide o teoretickú štúdiu vychádzajúcu zo syntézy najpodstatnejších poznatkov nadväzujúcu na skúsenosti a prístupy v rámci fiškálnej a daňovej kapacity z rôznych krajín. Táto oblasť je dlhodobo aktuálna, pretože územný rozvoj je do značnej miery závislý od finančných zdrojov samospráv, možností ich generovania a spôsobu nakladania s nimi. Preto takýto typ štúdie môže predstavovať zaujímavé spektrum odborných pohľadov a skúseností pre zástupcov pôsobiacich v územných samosprávach.

2 Fiškálna a daňová kapacita územných samospráv

Daňové príjmy sú rozhodujúcim príjmom verejných rozpočtov a tvoria aj základný zdroj financovania úloh územných samospráv (Flaška, Rigová 2020). Územné samosprávy vo veľkej miere závisia od príjmov plynúcich zo štátnych (resp. podielových daní) a miestnych daní (Hageman, Robb, Schwebke, 2021). Právne predpisy jednotlivých krajín stanovujú podiel na celoštátne vyberaných daniach, ktorý bude príjmom miestnych a regionálnych samospráv - sú to tzv. podielové dane. Podielovými daňami sú najčastejšie dane dôchodkového typu, ale môžu to byť aj spotrebné dane alebo daň z pridanej hodnoty. Podiely na štátnych daniach sú spravidla konkretizované zákonom. Do kritérií prerozdelenia podielových daní je možné zakomponovať mnoho ďalších faktorov aj s ohľadom na finančné vyrovnanie rozpočtov územných samospráv (napr. faktor geografickej polohy, nadmorskej výšky, hustoty osídlenia, klimateografické faktory – napr. počet dní slnečného svitu, úhrn zrážok, ale aj dĺžka ciest, faktor kľukatosti ciest, a pod.).

V rámci prerozdelenia časti výnosov daní v správe štátu územnej samospráve môžeme hovoriť o dvoch typoch týchto daní (Čapková, 2001):

- a) derivačný typ, kde sa stanovené percento z celkového príjmu určenej dane rozdeľuje podľa výnosu tejto dane v danom území;
- b) nederivačný typ, kde sa stanovené percento z celkového príjmu určenej dane rozdeľuje podľa počtu obyvateľov, resp. iného kritéria.

Určenie konkrétnej výšky daňovej redistribúcie by malo zodpovedať rozdeleniu kompetencií medzi príslušnými úrovňami verejnej správy. Príčinu existencie prerozdelených procesov vo vnútri rozpočtovej sústavy je možné hľadať tak na strane výdavkov, ako aj na strane príjmov verejných rozpočtov. Na strane výdavkov možno vidieť príčinu v rozdelení právomocí, ako aj alokačnej funkcii verejných financií a v decentralizácii distribučnej a stabilizačnej funkcie (napr. väčšia miera decentralizácie kompetencií a fiškálnej decentralizácie v severských krajinách). Naopak, na strane príjmov má veľký vplyv na prerozdelenie daňové určenie, zákonom vymedzená daňová právomoc a nerovnomernosť rozloženia daňových príjmov a daňového výnosu medzi územnými samosprávami.

Na výšku príjmov, ktoré generujú územné samosprávy, pôsobí viacero faktorov, ktoré v praxi spôsobujú rozdiely. Diferenciácie v schopnosti generovania príjmov samospráv súvisia najmä s ich fiškálnou a daňovou kapacitou. Autori Martinez – Vazquez a Jameson Boex (1997), Rafuse (1990), Tannenwald (1999), Kincaid (1989), Yilmaz (2003) Shah (2005), Park, Kim, Chen (2022) definujú fiškálnu kapacitu územných samospráv ako schopnosť zabezpečiť príjmy na úhradu zákonom určeného súboru verejných statkov a služieb, ktoré občania požadujú. Barro (1984) fiškálnu kapacitu chápe ako relatívny príjem (na obyvateľa), ktorý by samospráva získala pri danej úrovni zdaňovania v prípade neexistencie transferov a keby všetky ostatné vplyvy boli konštantné, na úrovni priemeru ostatných územných samospráv. Relatívna fiškálna kapacita sa vzťahuje na určité stanovené časové obdobie, zvyčajne konkrétne fiškálne obdobie. Je určovaná štandardizáciou výšky príjmu, bohatstva, resp. iného ukazovateľa ekonomickej aktivity územnej samosprávy na obyvateľa. Okrem relatívnej fiškálnej kapacity poznáme aj jej absolútne vyjadrenie. Podľa Gurwitza (1985) je absolútna fiškálna kapacita typom fiškálnej kapacity, ktorá je definovaná ako maximum súčasnej hodnoty zdrojov, ktoré môžu byť získané za dané časové obdobie územnými samosprávami pôsobiacimi na danom území. Takto definovanú fiškálnu kapacitu možno podľa Yilmaza (2003) využívať na monitorovanie a porovnávanie ekonomickej situácie územných samospráv, predpovedanie dopadu štrukturálnych zmien na hospodárenie územných samospráv, a tiež ako kritérium pri poskytovaní finančnej pomoci územným samosprávam z centrálnej úrovne v záujme dofinancovania legislatívne stanovených úloh, ktoré samosprávy zabezpečujú. Fiškálna kapacita podľa neho predstavuje najsofistikovanejší spôsob odhadovania disparít vo fiškálnej situácii územných samospráv a tvorby vyrovnávacieho systému transferov. Podľa Sokáča (2008) fiškálna kapacita vyjadruje schopnosť územnej samosprávy generovať vlastné zdroje na zabezpečovanie verejných služieb na obyvateľmi požadovanej úrovni. Fiškálnu kapacitu možno chápať aj ako schopnosť miestnej samosprávy premietnuť hospodársku činnosť v rámci svojich geografických hraníc do verejných príjmov (Schneider, 2002).

Fiškálna kapacita pokrýva príjmy samospráv (vymedzené ako jej vlastné zdroje financovania), ktoré je schopná reálne získať vzhľadom na jej dostupnú daňovú základňu, pri istých daňových sadzbách, vrátane dostupnosti nedaňových zdrojov príjmov. Fiškálna kapacita preto závisí predovšetkým od faktorov, ktoré determinujú jej príjmovú základňu tvorenú vlastnými daňovými a nedaňovými príjmami.

Za najvýznamnejšie vlastné zdroje príjmov územných samospráv sú považované daňové príjmy. Fiškálna kapacita je silne ovplyvňovaná daňovou kapacitou. Pessino a Fenochietto (2010) definovali daňovú kapacitu ako maximálny daňový príjem, ktorý je možné vybrať vzhľadom na ekonomické, sociálne, demografické a inštitucionálne charakteristiky či faktory. Daňové úsilie možno vyjadriť ako pomer medzi skutočnými daňovými príjmami a daňovou kapacitou. Cyan, Martinez-Vazquez a Vulovic (2013) medzi ekonomické faktory, ktoré ovplyvňujú daňovú kapacitu a daňové úsilie, radia napríklad HDP na obyvateľa, mieru inflácie, mieru zadlženosti, príjmové nerovnosti, ako aj rozsah realizovaných investícií. V rámci demografických faktorov ide najmä o štruktúru populácie z hľadiska veku, vzdelanostnej úrovne, a tiež o hustotu osídlenia území. V rámci inštitucionálnych faktorov uvedení autori spomínajú najmä mieru korupcie, daňovú morálku, resp. mieru nedoplatkov, a pluralitu názorov politických reprezentantov. Bird, Martinez-Vazquez a Torgler (2008) k danej skupine faktorov radia aj kvalitu samosprávneho manažmentu. Podľa Bollingera (1993) môžu samosprávy daňovú kapacitu využívať aj na porovnanie ekonomickej situácie, v akej sa samospráva nachádza v porovnaní s ostatnými územnými samosprávami, a tiež ako podklad na zdôvodnenie zmien v daňovej politike.

Daňová kapacita územných samospráv vyjadruje objem daňových príjmov, ktoré má/môže mať územná samospráva k dispozícii, t. j. je schopná ich generovať pomocou vlastnej daňovej základne a daňových právomocí, resp. sú jej pridelené ako podielové dane (ktoré sa často považujú za jej vlastné príjmy v zmysle národných rozpočtových klasifikácií). Daňová kapacita územných samospráv je silne determinovaná daňovým určením a štruktúrou daňovej základne.

Úroveň daňového úsilia je ovplyvnená najmä výškou daňových sadzieb a množstvom poskytovaných oslobodení a úľav (za predpokladu dostatočných daňových právomocí). Daňové úsilie sa pri dostatočných daňových právomociach samospráv (uplatňovaných lokálnymi predstaviteľmi) bude v praxi líšiť. Úroveň aplikovaného daňového úsilia vplýva na rozdiel medzi súčasnými príjmami územných samospráv a ich daňovou, a v konečnom dôsledku aj fiškálnou, kapacitou. Na daňové úsilie vplýva viacero faktorov, pričom medzi najvýznamnejšie sa zaraďuje vzťah medzi ekonomicou úrovňou regiónov, kúpyschopnosťou obyvateľstva, priestorovými príjmovými (dôchodkovými) nerovnosťami, demografickou štruktúrou, interakcia s transferovou politikou, výdavkovou politikou a pod. (Flaška, Kološta, Čapková,

2017). Na ochotu a vôľu lokálnych predstaviteľov samospráv navyšovať sadzby spravovaných daní vplývajú vyššie spomenuté faktory.

Problém adekvátneho financovania územných samospráv sa môže zvyrazňovať aj v dôsledku priestorovej nerovnosti ekonomického rastu a prosperity regiónov, čo môže prehĺbiť rozdiely v schopnosti generovať porovnateľné príjmy (nielen daňové) medzi samosprávami (Ahmad, Tanzi, Gao, 1995). Zároveň územné samosprávy s rovnakou fiškálnou kapacitou a rovnakými daňovými sadzbami môžu získať rozdielne sumy príjmov kvôli rozdielnym úrovňam platobnej disciplíny pri úhrade daní, ako aj v dôsledku rôzneho uplatňovania donucovacích, resp. vymáhacích právomocí.

Generovanie vyšších verejných príjmov vo väzbe na fiškálne úsilie poskytuje príležitosť na zvýšenie verejných výdavkov a realizáciu rozvoja samospráv (Kiziltan, Yereli, 2023). Presné hodnotenie fiškálneho úsilia závisí od schopnosti merania fiškálnej kapacity (Pedraja, Polo, Suárez-Pandiello, 2020). Základom všetkých prístupov k meraniu fiškálnej kapacity územných samospráv je rozoznávanie medzi schopnosťou samosprávy získať vlastné zdroje (fiškálnou kapacitou) a jej rozhodnutiami o tom, koľko zdrojov získať - fiškálne a daňové úsilie (Sokáč, 2008).

Vlastné príjmy samosprávy na jedného obyvateľa sa v odbornej literatúre (Yilmaz, 2003, Shah, 2005) považujú za často využívaný spôsob merania fiškálnej kapacity v rôznych krajinách. Hlavnou výhodou používania tohto spôsobu je jeho široká uplatniteľnosť a jednoduchosť. Jasnosť, zrozumiteľnosť, ľahká aplikovateľnosť a transparentnosť tejto metódy sú jej výhodami. Nevýhodou tejto metódy je problém merania. Údaje týkajúce sa príjmu na jedného obyvateľa totiž nemusia dostatočne presne reflektovať skutočný stav v oblasti fiškálnej kapacity, pretože sa v nich odrážajú rôzne sadzby uplatňované pri daniach a poplatkoch, pri ktorých majú územné samosprávy daňové právomoci. Nezohľadnenie efektu rôzneho daňového úsilia jednotlivých samospráv je nedostatkom tejto metódy. Napriek tomu má istú vypovedaciu schopnosť a v praxi sa stále využíva. Sme presvedčení, že spôsob merania fiškálnej a daňovej kapacity územných samospráv pomocou vyjadrenia vlastných príjmov, resp. daňových príjmov na jedného obyvateľa, je vhodný pre kvantifikáciu fiškálneho stavu územných samospráv. Tento prístup dokáže v priestorových súvislostiach poukázať aj na rozdiely v daňovom úsilí medzi samosprávami, ktoré je možné následne preveriť a potvrdiť pomocou precíznejšieho preskúmania uplatňovaných sadzieb miestnych daní a poplatkov určených zvyčajne prostredníctvom všeobecne záväzných nariadení, ktoré samosprávy zverejňujú.

Podľa Žárskej a Ferčíkovej môžeme finančnú kapacitu územných samospráv v praxi vyjadriť aj ukazovateľmi miery finančnej autonómie, miery samofinancovania, prípadne ukazovateľmi daňovej a majetkovej sily (Žárska, 2009, Žárska, Ferčíková 2015).

Daňová/majetková sila dáva do pomeru daňové príjmy, resp. hodnotu majetku samosprávy, s počtom jej obyvateľov. Miera samofinancovania dáva do pomeru vlastné príjmy s bežnými výdavkami samospráv. Ukazovateľ finančnej autonómie meria podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch samosprávy. Čím je podiel vlastných príjmov samospráv na celkových príjmoch samospráv väčší, tým je samospráva viac finančne autonómna a naopak (Horváthová, 2009). Pre výpočet ukazovateľov finančnej autonómie a miery samofinancovania je veľmi dôležité jasné vymedzenie vlastných príjmov. V najužšom ponímaní sú za vlastné príjmy považované len tie príjmy, ktorých výška je bezprostredne ovplyvňovaná prijatými rozhodnutiami miestnych alebo regionálnych vlád, napr. na základe daňovej právomoci a právomoci stanovovať výšku poplatku za poskytované služby (Jílek, 2008). V širšom zmysle sú za vlastné príjmy považované aj zákonom stanovené podiely na centrálnych daniach. Vyšší podiel vlastných príjmov, z ktorých väčšinu často tvoria daňové príjmy, prispieva k zvýšeniu efektívnosti a zodpovednosti územných samospráv pri rozhodovaní o alokácii výdavkov na zabezpečenie kompetencií, resp. verejných služieb, za ktoré sú zodpovedné. V snahách o zvyšovanie finančnej autonómie územných samospráv mnoho autorov poukazuje aj na možnosť zvyšovania sadziieb miestnych daní a poplatkov v záujme navyšovania ich rozpočtových príjmov (McCluskey and Plimmer, 2011, Coombs a kol., 2012). Finančná autonómia sa vo všeobecnosti týka schopnosti zabezpečiť požadovanú úroveň príjmov a následného určenia spôsobu ich použitia. V prípade územných samospráv hovoríme o ich schopnosti určiť relatívne, bez vonkajších vplyvov, rozsah a spôsob získavania vlastných príjmov, najčastejšie pri stanovení základu dane a daňovej sadzby, a zároveň o schopnosti poskytovať zo získaných zdrojov takú úroveň verejných statkov, akú požadujú jej obyvatelia (Chapman, 2003). Miera autonómie v daňových príjmoch, alebo zjednodušene daňová autonómia, zahŕňa rozličné aspekty voľnosti, ktorú územné samosprávy majú nad svojimi vlastnými daňami (Blöchliger, King, 2006). Týka sa záležitostí, akými sú právo zaviesť a zrušiť daň, určovať daňovú sadzbu, základ dane a uplatňovať daňové úľavy. V porovnaní s príjmami z podielových daní majú samosprávy napríklad v prípade daní z majetku zväčša vysokú, resp. vyššiu mieru autonómie pri nastavení sadziieb, čo vytvára väčší priestor na diferenciáciu v príjmoch z týchto daní medzi jednotlivými samosprávami (Sopkuliak, 2017). Miera sebestačnosti v prípade získavania daňových príjmov na financovanie bežných (nie investičných) činností samospráv sa môže líšiť. Podľa Rožovej (2021) možno tzv. daňovú sebestačnosť samosprávy vyjadriť ukazovateľom, ktorý dáva do pomeru daňové príjmy s bežnými príjmami samosprávy.

Daňové príjmy zväčša pokrývajú významnú časť bežných príjmov územných samospráv a majú vplyv na veľkosť fiškálnej kapacity. Daňová kapacita územných samospráv sa dá

kvantifikovať aj pomocou reprezentatívneho daňového systému (Barro, 2002, Yilmaz, 2003, Shah, 2005), pričom uvedení autori ju považujú za najpresnejšiu metódu merania daňovej kapacity. Základným prvkom reprezentatívneho daňového systému (ďalej len RDS) ako spôsobu merania fiškálnej kapacity samospráv je, že sa vypočíta výška príjmu, ktorú by samospráva získala za predpokladu, že by vynaložila priemerné daňové úsilie. Toto sa môže realizovať zhromažďovaním údajov o získaných príjmoch a daňových základniach pre jednotlivé dane za každú samosprávu. Na základe informácií o všetkých daňových základniach samospráv, ako aj na základe priemerného daňového úsilia pre každú daň zvlášť, môžeme vypočítať výšku príjmov, ktorú môže každá zo samospráv získať. Získaný výsledok potom predstavuje najpresnejší odhad daňovej kapacity a je vhodné ho použiť aj v záujme konštrukcie vhodného systému finančného vyrovnávania samospráv v rámci krajiny. Hlavnou výhodou RDS je to, že výpočty sa robia na čiastkovej úrovni a sú založené na podrobných informáciách o zákonných (legislatívne stanovených) daňových základniach. Táto metóda je úzko spätá s podmienkami vo väčších krajinách, napríklad USA, Kanada, Austrália, kde jednotlivé územné celky disponujú rozsiahlymi daňovými právomocami a vlastné príjmy týchto územných celkov sú tvorené takmer výlučne z daňových príjmov (Sokáč, 2008). Reprezentatívny daňový systém je presnejšou a komplexnejšou metódou merania daňovej kapacity územného celku v porovnaní s relatívnym vyjadrením daňovej kapacity (napríklad ako podiel daňových príjmov na obyvateľ'a). Tento systém (RDS) je však vďaka silnej potrebe čiastkových výpočtov a dátovej náročnosti pri zbieraní údajov o daňových základniach nesmierne náročný či už na údaje, čas, ako aj na odborné a analytické personálne kapacity. Jeho využívanie má zmysel v krajinách, kde sa prostredníctvom vlastných daňových príjmov (pri ktorých majú samosprávy silné daňové právomoci) financuje významná časť ich legislatívnych úloh, a tiež v krajinách, ktoré prešli komunálnou reformou, resp. fragmentácia sídel a samospráv nie je príliš veľká, či zložitá.

V daných súvislostiach sa aplikácia metódy RDS na meranie daňových kapacít miestnych samospráv na Slovensku javí ako veľmi náročná. V prípade regionálnych samospráv na Slovensku je situácia odlišná z dôvodu, že tie v súčasnosti nedisponujú daňovými príjmami, pri ktorých by mali daňové právomoci, a preto nie je dôvod na uplatňovanie metódy RDS.

Fiškálna kapacita v širšom zmysle je v ekonomike schopnosťou samosprávy generovať istú úroveň príjmov na krytie výdavkových potrieb. Rast miery fiškálnej decentralizácie vytvára tlak na zvyšovanie fiškálnej kapacity, resp. dodatočnej daňovej autonómie vo väzbe na rastúce finančné nároky územných samospráv. Groenendijk (2023) rozlišuje dva prvky príjmovej fiškálnej kapacity: (a) autonómnu príjmovú kapacitu (ARC) a (b) príjmovú kapacitu založenú na transferoch (TBRC). V prípade, že územné samosprávy majú možnosť čerpať úvery a pôžičky, ARC možno ďalej rozdeliť na (a) autonómnu daňovú kapacitu (ATC) a (b) autonómnu

pôžičkovú kapacitu (ABC). Na strane výdavkov robíme podobné rozlíšenie pre výdavkovú fiškálnu kapacitu: (a) autonómna výdavková kapacita ASC a (b) transferová výdavková kapacita (TSC). Územné samosprávy majú možnosť (niekedy povinnosť, napr. rezervný fond) tvorby a čerpania mimorozpočtových výdavkov a príjmov prostredníctvom mimorozpočtových peňažných fondov. Obrázok 1 zobrazuje päť rôznych segmentov (rozpočtovej) fiškálnej kapacity a dva mimorozpočtové segmenty fiškálnej kapacity. Bodkované čiary označujú, že podiel rôznych zložiek rozpočtu (príjmových a výdavkových) sa môže meniť. Platí skutočnosť, že $ASC + TSC$ sú silne závislé od $ATC + ABC + TBRC$.

	Mimorozpočtové príjmy		
Rozpočtové príjmy	ATC	ABC	TBRC
Rozpočtové výdavky	ASC		TSC
	Mimorozpočtové výdavky		

Obrázok 1 Fiškálna kapacita v siedmich segmentoch
Zdroj: Spracované podľa Groenendijk (2023)

Rôzne politické, administratívne a ekonomické faktory obmedzujú schopnosť samosprávy plne využívať daňovú kapacitu (resp. ATC), čím obmedzujú fiškálnu kapacitu zo zdaňovania. Fiškálna decentralizácia je v každej krajine mimoriadne zložitý zámer a vo všeobecnosti predstavuje zložitý proces zahŕňajúci širšie elementy politického, fiškálneho a administratívneho usporiadania. Miestne a regionálne samosprávy zohrávajú v tomto procese významnú úlohu a pokiaľ sú v systéme verejných financií v určitej miere politicky nezávislé a majú dostatočnú fiškálnu kapacitu a svoje daňové právomoci, sú základom demokraticky a trhovo orientovaného systému. Rozdiely v daňových základniach a odlišné daňové úsilie samospráv v rámci daňových právomocí spôsobujú diferenciácie a nerovnosti v generovaní daňových príjmov a rozdiely v štruktúre príjmovej základne samospráv.

Jedným z najdôležitejších nástrojov realizácie kompetencií územných samospráv je ich finančný systém. Finančný systém územnej samosprávy predstavuje vyváženú, kompaktnú sústavu finančných zdrojov, prostredníctvom ktorých môžu orgány samosprávy dosahovať plnenie cieľov sociálno-ekonomického rozvoja a realizovať svoje kompetencie (Švantnerová, Kožiak, 2005). Doposiaľ neexistuje ideálny ani všeobecne uznávaný finančný systém miestnej, či regionálnej samosprávy. Každý štát je unikátny, vyznačuje sa množstvom špecifík a zápasí s radom problémov, ktoré sa týkajú financovania, rozsahu a kvality zabezpečovaných verejných statkov v rámci verejného sektora a rozdelenia kompetencií medzi jednotlivými stupňami

verejnej správy. Spôsob financovania potrieb v rámci verejného sektora, ktorý je vyhovujúci v jednej krajine, nemusí byť vhodný v inej.

Rôznorodosť prístupov k zdaňovaniu medzi európskymi krajinami vytvára potrebu hodnotiť tieto systémy navzájom. Na tento účel bol vyvinutý napríklad aj European Tax Policy Scorecard (ETPS) - Európsky bodovací systém daňových politík (Bray, Mengden, 2023), ktorého cieľom je porovnanie daňových systémov európskych krajín. V rámci porovnania sa venuje aj daňovým príjmom z daní z nehnuteľností (t. j. typickej a relatívne výnosnej dani spomedzi miestnych daní), ktoré sú v správe miestnych samospráv jednotlivých krajín. Krajiny, ktoré výraznejšie zdaňujú celú, resp. prevažnú časť dostupnej daňovej základne pri nehnuteľnostiach, dostávajú v ETPS horšie skóre a v rámci rankingu sa umiestňujú na nižších priečkach (s vyšším číslom). Niektoré krajiny zmiernujú tento prístup odpočítaním majetkových daní zaplatených zo zdaniteľného príjmu právnických osôb. Tieto krajiny dostávajú o niečo lepšie skóre. Krajiny získavajú najlepšie možné skóre, ak buď nemajú žiadnu daň z nehnuteľnosti alebo zdaňujú len pôdu. Najvyššie sa v rámci daného spôsobu vyhodnotenia umiestnilo Estónsko, ktoré uplatňuje daň z nehnuteľností len pri pozemkoch a nie pri stavbách ani budovách. Napríklad Slovensko sa umiestnilo v rámci daného celkového rankingu na 5. mieste, Česká republika na 7. mieste, Rakúsko na 23. mieste, Poľsko na 24. mieste. Na konci sa umiestnilo Taliansko (32. pozícia) a Švajčiarsko (31.), čo však nemožno vnímať ako zlý stav, ani to nevypovedá o efektívnosti daňového systému pri danom daňovom príjme. Podrobnejšie výsledky a súvislosti bodového hodnotenia, ktoré poukazujú na rozdiely v danej oblasti v rámci krajín EÚ, sú voľne dostupné na príslušnej webovej stránke. Týmto spôsobom sme chceli poukázať na existujúce značné rozdiely v danej oblasti na príklade dane z nehnuteľností, ktorá je významnou miestnou daňou vo väčšine európskych krajín. Uvedená oblasť je silne determinovaná rozsahom decentralizácie kompetencií v rámci systémov verejnej správy (smerom k samosprávam) a mierou fiškálnej decentralizácie (ktorá je veľmi vysoká napr. vo Švajčiarsku (Horváthová, 2009)) a následnými rozhodnutiami a legislatívnymi predpismi vplyvajúcimi na štruktúru príjmových základní samospráv v jednotlivých krajinách.

Aliiev a kol. (2015), Bénassy-Quéré a kol. (2014), Garbarino (2014) a Magomedov a kol. (2019) opisujú viacero metodických prístupov na meranie daňovej kapacity územných samospráv. Tieto metódy sú založené najčastejšie na vyjadrení príjmov na obyvateľa, vymedzení daňových základní, skúmaní možností uplatňovania daňových sadzieb, meraní regionálneho produktu a pod. Výber metód merania závisí od množstva faktorov, ako napríklad spoľahlivosti a dostupnosti informácií, ale tiež od údajov o sociálnej a ekonomickej úrovni regiónov, jednoduchosti uplatnenia postupov merania a pod.

Na nasledujúcom obrázku syntetizujeme prehľad prístupov k meraniu daňovej kapacity v podmienkach územných samospráv v rôznych krajinách. Výstupy uskutočnenej analýzy na Obrázku 1 pomáhajú klasifikovať metodiky do nasledujúcich kategórií: zdrojové prístupy, fiškálne prístupy a inštitucionálne, resp. zmiešané koncepčné prístupy. Zároveň uvádzame aj výhody a nevýhody jednotlivých metód, resp. spôsobov vyjadrenia daňovej kapacity

Tabuľka 1 Prehľad metód vyjadrenia daňovej kapacity v podmienkach územných samospráv

Metódy	Výhody	Nevýhody
<i>Metódy založené na prístupe k zdaniteľným zdrojom</i>		
Súbor zdaniteľných zdrojov (daňová základňa)	Vysoká miera faktickej presnosti, resp. prehľadu o dostupných zdrojoch zdanenia v území	Náklady na prípravu informačnej databázy, neúplnosť, nepresnosť záznamov a rôzne podmienky či spôsoby registrácie predmetov zdanenia
Možnosti zvyšovania úrovne zdaniteľných zdrojov (prilákania nových daňových subjektov)	Pomáha pri hodnotení úrovne aktuálnych a potenciálnych zdaniteľných zdrojov území	Nie je jednoduché vytvoriť presné odhady vzhľadom na potrebu získania a spracovania väčšieho množstva rôznorodých dát
<i>Metódy založené na fiškálnom prístupe</i>		
Skutočne vybrané/generované daňové príjmy	Jednoznačné a reálne údaje, slúžia aj na odhady budúcich daňových príjmov	Existuje daňová medzera medzi skutočne vybranými daňami a zdaniteľnou kapacitou
Daňové príjmy samosprávy na obyvateľa (resp. pomerové ukazovatele)	Presnosť a jednoduchosť výpočtov, dostupnosť údajov	Rozdiely v rozložení a štruktúre obyvateľstva v rámci území, natalite, mortalite, schopnosti generovania predmetu zdanenia a pod.
Príjem na obyvateľa (zdaňovanie príjmov fyzických osôb)	Jednoduchosť výpočtu a dátová dostupnosť	Je len približným odhadom zdaniteľnej kapacity deformovaným mierou obyvateľstva generujúcou (rôzne veľké) príjmy a ďalšími soc.-ekon. faktormi, možno ju použiť len za predpokladu, že uvedená daň je súčasťou príjmov územných samospráv
Prirážky k štátnym daniam (ak sa môžu uplatňovať z pozície územných samospráv - v SR sa neuplatňujú)	Jednoduchosť výpočtu kapacity v rámci legislatívne stanovených podmienok (intervalov možných prirážok)	Vyššia náročnosť na dáta, resp. vyžadujú dostupnosť kvalitných (makroekonomických) prognóz
Reprezentatívny daňový systém	Sofistikovaná metóda schopná relatívne presne vyjadriť daňovú kapacitu	Prácnosť, náročnosť na ľudský faktor, ťažšie realizovateľná, vyžaduje dostupnosť rozsiahlejších dát
Zjednodušené metódy využívajúce kvalitatívne prístupy a odhady	Využívajú dostupné informačné zdroje a odborné personálne kapacity	Menej presné a možnosť vyššej miery subjektívnosti. Skreslenia z dôvodu využívania odborných odhadov
<i>Metódy založené na inštitucionálnom a kombinovanom prístupe</i>		

Metódy a spôsoby distribúcie podielových daní (kritériá prerozdelenia daňových výnosov)	Vysoká transparentnosť a možnosť kontroly výpočtov prerozdelenia	Konceptná zložitosť nastavenia spravodlivého prerozdelenia, miery solidarity a zakomponovania kritérií finančného vyrovnávania vo väzbe na rôznorodosť štruktúry príjmových základní a rozdielov vo výdavkových potrebách
---	--	---

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Aliev a kol. (2015) a Magomedov a kol. (2019)

Vyššie spomenuté metódy hodnotenia daňovej kapacity primárne neposkytujú objasnenie rozsahu obchádzania daní/nepriznávania základu dane a tzv. neaktivovanej daňovej kapacity, čo sčasti môže znižovať skutočnú výšku potenciálnych príjmov, resp. zdaniteľných zdrojov.

Fiškálna kapacita významne ovplyvňuje objem a štruktúru výdavkov územných samospráv, hlavne pri dodržiavaní politiky vyrovnaného rozpočtu. Na výšku výdavkov majú vplyv nielen potreby miestneho obyvateľstva, ale aj rozsah zodpovedností a právomocí samospráv pri zabezpečovaní verejných statkov presahujúcich niekedy svojím významom aj hranice samosprávy. Na rozsah lokálnych verejných statkov (a tým aj výdavkov miestneho rozpočtu) majú v neposlednom rade vplyv aj preferencie obyvateľstva a ochota obyvateľov prispievať na financovanie verejných statkov.

Odlíšny tlak na potrebu získavania, resp. generovania rozpočtových príjmov vytvárajú aj rozdiely vo výdavkových potrebách medzi samosprávami. Výdavkové potreby samosprávy možno definovať ako minimálnu sumu peňažných prostriedkov, ktoré potrebuje samospráva, aby mohla poskytovať verejné služby, za ktoré je zodpovedná (Reschovsky, 2006). Inak povedané, výdavkové potreby predstavujú sumu peňažných prostriedkov potrebných na úhradu všetkých nákladov súvisiacich s výkonom samosprávnych funkcií za fiškálne obdobie (napríklad pri zabezpečovaní verejnoprospešných služieb obyvateľom a rozvoja územia samosprávy, alebo na splácanie dlhovej služby a pod.). Pri stanovení výdavkových potrieb sa v jednotlivých štátoch používa široké spektrum ukazovateľov, pokiaľ ide o ich počet aj náročnosť. Napríklad vo Veľkej Británii sa pre každý zo siedmich blokov výdavkových skupín (vzdelávanie, sociálne služby, polícia, doprava, požiarna ochrana, dlhová služba a iné služby) používa niekoľko ukazovateľov. Pri rozhodovaní o počte ukazovateľov, pomocou ktorých sa merajú výdavkové potreby, hrá rozhodujúcu úlohu dostupnosť relevantných dát. Významnú úlohu v prípade viacúrovňového systému samospráv majú tiež kompetencie jednotlivých stupňov.

Rozdiely vo výdavkových potrebách jednotlivých samospráv pri zabezpečovaní verejných statkov vznikajú predovšetkým v dôsledku rozdielných nákladov na zabezpečenie verejných služieb a v dôsledku rozdielnosti samotných potrieb v jednotlivých územiach (Boadway, Hobson, 1993). Príčinou rozdielných potrieb v jednotlivých samosprávach bývajú

predovšetkým demografické faktory, teda najmä veková, národnostná, ale aj vzdelanostná štruktúra obyvateľstva. Podľa Birda a Vaillancourta (2004) existuje viacero faktorov, ktoré spôsobujú rozdiely v nákladoch na zabezpečenie verejných služieb medzi miestnymi samosprávami v rozdielnych regiónoch. Môže to byť podnebie (úhrn dažďových, snehových zrážok), populácia (hustota, urbanizácia), poloha (dostupnosť, vzdialenosť) alebo topografia (nadmorská výška - horské obce). Ďalej to môže byť aj podiel verejnej zelene, podiel parkov na obyvateľa, úroveň rozvoja, rast HDP, vývoj cien benzínu a nafty, dĺžka miestnych komunikácií a ich stav, stupeň požiarnej ochrany a pod.

Viacere štúdie z oblasti miestnych verejných financií sa venovali vzájomným interakciám jednotlivých typov príjmových zdrojov so zameraním na transferové a prerozdeľovacie schémy, ktoré majú tendenciu zohľadňovať finančnú situáciu samospráv v súvislosti s ich fiškálnou či daňovou kapacitou (Dahlby, Wilson, 1994; Boadway, 2001; Holm-Hadulla, 2020). Objemnejšie transferové financovanie a prerozdeľovanie výnosov štátnych, resp. podielových daní vo väzbe na financovanie úloh územných samospráv ovplyvňuje motiváciu samospráv k využívaniu ich vlastných daňových právomoci (Wilson, 2006; Baskaran, 2014; Rauch, Hummel, 2016). Takýto systém môže významne vplývať (stimulačne ako aj demotivujúco) na uplatňovanú štruktúru miestnych daní (v prípade dostatočnej slobody a prideleným právomociam samospráv v oblasti miestnej daňovej politiky), ako aj na daňové úsilie jednotlivých samospráv pri určovaní daňových sadzieb (Smart, 1998). Bohaté oblasti sú schopné financovať vyššiu úroveň verejných služieb ako chudobnejšie, a to dokonca aj pri nižšom daňovom zaťažení svojich obyvateľov, pretože dokážu generovať viac nedaňových príjmov, napríklad z intenzívnejšieho využívania majetku, resp. z podnikania (Ahmad, Tanzi, Gao, 1995). Dostupná fiškálna kapacita a jej štruktúra ovplyvňuje možnosti financovania výdavkových potrieb územných samospráv.

V systéme verejnej správy, kde majú svoje významné postavenie aj územné samosprávy a boli im pridelené daňové príjmy s daňovými právomocami, môžeme hovoriť o možnosti uplatňovania ich vlastnej daňovej politiky, ktorá je súčasťou ich ďalších politík (najmä finančnej a rozpočtovej). Daňové príjmy pri financovaní úloh a aktivít samospráv hrajú významnú úlohu. Vo väzbe na daňovú kapacitu by územné samosprávy mali aktívne využívať daňovú politiku a daňové úsilie tak, aby tým prispievali k dosiahnutiu ich ekonomických a sociálnych cieľov, pričom musia hľadať a uplatňovať primerané opatrenia, ktoré zásadne neohrozia trhové princípy a priaznivé ekonomické prostredie v daných územiach (Aničić, Jelić, Đurović, 2016). Miestna daňová politika je dôležitým nástrojom, ktorý samosprávy môžu rozumne využiť aj v záujme ich rozvoja, pričom má potenciál ovplyvňovať miestnu ekonomiku (Papcunová, Hudáková, 2019). Dostupná daňová kapacita pomocou uplatnenej daňovej

politiky územných samospráv má vplyv na ich schopnosť poskytovať kvalitné verejné služby a udržiavať infraštruktúru v dobrom stave.

Záver

Územné samosprávy najčastejšie financujú verejné výdavky prostredníctvom kombinácie zdrojov z ich vlastných daňových a nedaňových príjmov a transferov od vyšších vládnych úrovní. Fiškálna kapacita je silne ovplyvňovaná daňovou kapacitou. Daňová kapacita územných samospráv vyjadruje objem daňových príjmov, ktoré má územná samospráva k dispozícii, teda je schopná ich generovať pomocou vlastnej daňovej základne a daňových právomocí, resp. sú jej pridelené vo forme podielových daní. Daňová kapacita územných samospráv je silne determinovaná daňovým určením a štruktúrou daňovej základne. Daňovú kapacitu možno definovať ako maximálny daňový príjem, ktorý je možné vybrať vzhľadom na ekonomické, sociálne, demografické a inštitucionálne charakteristiky či faktory, ktoré sme špecifikovali. V článku sme priblížili najčastejšie spôsoby merania fiškálnej a daňovej kapacity v podmienkach územných samospráv. Korektné hodnotenie fiškálneho úsilia závisí od schopnosti merania fiškálnej kapacity. Základom všetkých prístupov k meraniu fiškálnej kapacity územných samospráv je rozoznávanie medzi schopnosťou samosprávy získať vlastné zdroje - kapacitou a jej rozhodnutiami o tom, koľko zdrojov získať - fiškálnym a daňovým úsilím.

Dostupná príjmová základňa a jej štruktúra ovplyvňuje možnosti financovania výdavkových potrieb územných samospráv a na obe tieto veličiny vplyva množstvo rozličných faktorov, ktoré sme v tomto článku priblížili. Miera vplyvu týchto faktorov sa v jednotlivých samosprávach môže odlišovať. Pre potreby praktického ekonomického rozhodovania, napríklad v otázkach určenia kritérií pre alokáciu transferov alebo prerozdeľovanie výnosov podielových daní so zameraním na redukciiu fiškálnych disparít rozpočtov územných samospráv, je dôležité stanoviť vhodný spôsob kvantifikácie vplyvu jednotlivých faktorov, ktoré determinujú príjmovú základňu a fiškálnu a daňovú kapacitu.

Grantová podpora: Tento článok je výsledkom výskumu projektu VEGA 1/0290/22 „Regionálna investičná pomoc ako determinant rozvoja podnikov a regiónov v SR“, ktorý je finančne podporený Výskumnou agentúrou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Zoznam použitej literatúry

- [1] Ahmad, E., Tanzi, V., & Gao, Q. (1995). *Local Taxation in an International Perspective. Reforming China's Public Finances*. Washington: International Monetary Fund.
- [2] Aliev, B. K., Igonina, L. L., Musaeva, K. M., Suleymanov, M. M., & Alimirzoeva, M. G. (2015). Priority guidelines for strengthening regional taxable capacity as a factor of sustainable development of the territorial entities. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 6 (5), 343–349. doi:10.5901/mjss.2015.v6n5s2p343
- [3] Aničić, J., Jelić, M., & Đurović, M., J. (2016). Local Tax Policy in the Function of Development of Municipalities in Serbia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 221, 262-269.
- [4] Barro, S. M. (1984). *State fiscal capacity: An assessment of measurement methods*. US department of housing and urban development.
- [5] Barro, S. M. (2002). Macroeconomic versus RTS measures of fiscal capacity: Theoretical foundations and implications for Canada. *Working paper*, IIGR: Queen's University.
- [6] Baskaran, T. (2014). Identifying local tax mimicking with administrative borders and a policy reform. *Journal of Public Economics*, 118, 41–51. doi:10.1016/j.jpubeco.2014.06.011
- [7] Bénassy-Quéré, A., Trannoy, A., & Wolff, G. (2014). Renforcer l'harmonisation fiscale en Europe. *Notes Du Conseil d'analyse Économique*, 14(4), 1–12. doi:10.3917/nae.014.0001
- [8] Bird, R. M., Martinez-Vazquez, J., & Torgler, B. (2008). Tax effort in developing countries and high income countries: The impact of corruption, voice and Accountability. *Economic Analysis and Policy*, 38(1), 55–71. doi:10.1016/s0313-5926(08)50006-3
- [9] Bird, R., M., & Vaillancourt, F. (2004). Expenditure - Based Equalization Transfers. *Working paper 04-10*. Georgia State University ISP.
- [10] Blochliger, H., & King, D. (2006). Less Than You Thought: The Fiscal Autonomy of SubCentral Governments. *OECD Economic Studies*, 43, 155-188.
- [11] Boadway, R. (2001). Inter-Governmental Fiscal Relations: The Facilitator of Fiscal Decentralization. *Constitutional Political Economy*, 12(2), 93-121.
- [12] Boadway, R., & Hobson, P.A.R. (1993). *Intergovernmental Fiscal Relations in Canada*. Toronto: Canadian Tax Foundation.
- [13] Bollinger, P. (1993). *Fiscal capacity, effort, and burden: Definitions and measures*.

- [14] Bray, S., & Mengden, A. (2023). European Tax Policy Scorecard. Dostupné na Tax foundation website: <https://taxfoundation.org/research/all/eu/2023-european-tax-policy-scorecard/>
- [15] Coombs, C.H.K., Sarafoglou, N., Crosby, W. (2012). Property taxation, capitalization, and the economic implications of raising property taxes. *International Advances in Economic Research*, 18(2), 151–161.
- [16] Cyan, M., Martinez-Vazquez, J., & Vulovic, V. (2013). *Measuring tax effort: Does the estimation approach matter and should effort be linked to expenditure goals?* Working paper 13(8). International centre for public policy.
- [17] Čapková, S. (2001). *Nástroje a metódy finančného vyrovnávania príjmov a výdavkov rozpočtov územných samospráv vo vybraných krajinách Európy*. Banská Bystrica: Inštitút rozvoja miest, obcí a regiónov.
- [18] Dahlby, B., & Wilson, L. (1994). Fiscal capacity, tax effort, and optimal equalization grants. *The Canadian Journal of Economics*. 27(3), 657–672.
- [19] Flaška, F., Kološta, S., & Čapková, S. (2017). Vývoj finančnej autonómie municipalít vo vzťahu k ekonomickej výkonnosti regiónov NUTS3 na Slovensku. *20th International Colloquium on Regional Sciences*. Brno: Masarykova univerzita, 36 – 42.
- [20] Flaška, F., Rigová, Z. (2020). Význam daňových príjmov v rozpočtoch miestnych samospráv v Slovenskej republike podľa regiónov NUTS III a podľa veľkostných kategórií obcí. *Ekonomika a spoločnosť*, 21(1), 34 – 45.
- [21] Garbarino, C. (2014). Tax design issues in respect to foreign branches and controlled companies and the feasibility of a consolidation area in the EU. *EC Tax Review*, 23(1), 16–29. doi:10.54648/ecta2014003
- [22] Groenendijk, N. 2023. Revenue Capacity of the EU: Taxes, Tax Sharing, and Resource Pooling. *Politics and Governance*, 11(4), 6-16.
- [23] Gurwitz, S. A. (1985). *The measurement of fiscal capacity*. Washington: Rand corporation.
- [24] Hageman, A.M., Robb, S.W.G., & Schwebke, J.M. (2021). SALTy Citizens: Which State and Local Taxes Contribute to State-to-State Migration? *Journal of the American taxation association*, 43(1), 51-77.
- [25] Holm-Hadulla, F. (2020). Fiscal equalization and the tax structure. *Regional Science and Urban Economics*, 81, 1-19.
- [26] Horváthová, L. (2009). Dopad fiškálnej decentralizácie na miestne rozpočty v SR. XIV. *Ročník mezinárodní odborné konference. Teoretické a praktické aspekty veřejných financí*. Praha: VŠE,

- [27] Chapman, J. I. (2003). Local Government Autonomy and Fiscal Stress: The Case of California Counties. *State & Local Government Review*, 35(1), 15-25.
- [28] Jílek, M. (2008). *Fiskální decentralizace. Teorie a empirie*. Praha: ASPI –Wolters Kluwer.
- [29] Kincaid, J. (1989). Fiscal capacity and tax effort of the American states: Trends and issues. *Public budgeting and finance*, 10(1), 4 –26.
- [30] Kiziltan, M., & Yerehi, A. B. (2023). Evaluating local fiscal capacity and fiscal effort of Turkish local governments: Evidence from spatial panel data analysis. *Economic Change and Restructuring*, 56, 441–472.
- [31] Magomedov, R. M., Israpilov, K. A., Zolotaryuk, A. V., Doguchaeva, S. M., Gorodetskaia, O. Y., & Tsvetkova, O. N. (2019). Regional taxable capacity measurement methodology based on factors that determine tax gaps based on the example of the Republic of Dagestan. *Regional Statistics*, 9(2), 173–189. doi:10.15196/rs090207
- [32] Martinez – Vasquez, J., & Jameson Boex, L. F. (1997). *Fiscal capacity: An overview of concepts and measurement issues and their applicability in the Russian federation*. Atlanta: Policy research center, School of policy studies, Georgia state university.
- [33] McCluskey, W.J., & Plimmer, F. (2011). The creation of Fiscal space for the property tax: the case of Central and Eastern Europe. *International Journal of Strategic Property Management*, 15, 123–138. doi:10.3846/1648715X.2011.582748
- [34] Papcunová, V., & Hudáková, J. (2019). Changes in Local Tax Systems at Local Self-government Level after 1989 in the Slovak Republic. *Kauzalita rozvoje obcí a regionů z pohledu integračních procesů, daňové politiky a cestovního ruchu*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 26 – 34.
- [35] Park, Y. J., Kim, Y., & Chen, G. (2022). Financial capacity and organizational stability in U.S. local governments. *Public Management Review*, 24(3), 418-441.
- [36] Pedraja, F., M., Polo, C., & Suárez-Pandiello, J. (2020). Evaluating fiscal effort in heterogeneous contexts using a conditional nonparametric frontier approach. *Applied Economics*, 7, 710–725.
- [37] Pessino, C., & Fenochietto, R. (2010). Determining countries tax effort. *Revista de Economía Pública*, 195, 65-87.
- [38] Rafuse, R. W. Jr. (1990). *Representative expenditures: Addressing the neglected dimension of fiscal capacity*. Washington: US advisory commission on intergovernmental relations.
- [39] Rauch, A., & Hummel, C. A. (2016). How to stop the race to the bottom. *International Tax and Public Finance*, 23(5), 911–933.
- [40] Reschovsky, A. (2006). *Compensating local governments for differences in expenditure needs in horizontal fiscal equalization program*. Washington DC: The World Bank.

- [41] Rožová, L. (2021). Hodnotenie finančného hospodárenia okresných miest SR za roky 2014-2018. *Ekonomika a spoločnosť*, 22(1), 5-22.
- [42] Shah, A. (2005). A Framework for Evaluating Alternate Institutional Arrangements for Fiscal Equalization Transfers. *World bank policy research working paper* No. 3785.
- [43] Schneider, M. (2002). Local Fiscal Equalisation Based on Fiscal Capacity: The Case of Austria. *Fiscal Studies*, 23(1), 105–133.
- [44] Smart, M. (1998). Taxation and deadweight loss in a system of intergovernmental transfers. *The Canadian Journal of Economics*, 31(1), 189–206.
- [45] Sokáč, I. (2008). *Fiškálna kapacita územných celkov a metódy jej vyrovnávania*. Dizertačná práca. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela.
- [46] Sopkuliak, A. (2017). Priestorové súvislosti v príjmoch a výdavkoch miestnej samosprávy na Slovensku, *Geografický časopis*, 69(2), 167-186.
- [47] Švantnerová, L., & Kožiak, R. (2005). *Ekonomika miestnej samosprávy*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB.
- [48] Tannenwald, R. (1999). Fiscal disparity among the states revisited. *New England Economic Review*, 28(4), 3-25.
- [49] Wilson, J. D. (2006). *Tax Competition in a Federal Setting, Handbook of Fiscal Federalism*. Edward Elgar Publishing.
- [50] Yilmaz, S. (2003). *Equalization across subnational governments: Fiscal capacity*. New York: World bank.
- [51] Žárska, E. (2009). Finančná kapacita obce ako determinant rozvoja. *Teoretické a praktické aspekty verejných financií*. Praha: Vysoká škola ekonomická.
- [52] Žárska, E., & Ferenčíková, V. (2015). Hodnotenie ekonomického potenciálu obcí. *XVIII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. Brno: Masarykova univerzita, 447 – 455.